

Afrodyta – bogini miłości

- Afrodyta – bogini miłości

Afrodyta – bogini miłości

Ważne daty

VIII w. p.n.e. – Życie Homera

VII w. p.n.e. – Życie Hezjoda

VII/VI w. p.n.e. – Życie Safony

V/IV w. p.n.e. – Życie Praksytelesa

III w. p.n.e. – Życie Doidalesa

ok. 99-ok. 55. p.n.e. – Lata życia Lukrecjusza

65-8 p.n.e. – Lata życia Horacego

ok. 1485 – Powstanie obrazu pt. *Narodziny Wenus* oraz *Venus i Mars*, Sandro Botticelliego

ok. 1508/10 – Powstanie obrazu pt. *Śpiąca Wenus*, Giorgionego

1538 – Powstanie obrazu pt. *Wenus z Urbino*, Tycjana

ok. 1650 – Powstanie obrazu pt. *Wenus z lustrem*, Velázquez

1820 – Odnalezienie *Wenus z Milo*

1845 – Powstanie obrazu pt. *Wenus z Amorem*, Stanisława Bartusa

1863 – Powstanie obrazu pt. *Narodziny Wenus*, Alexandre Cabanela

1891-1945 – Lata życia Marii Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej

Scenariusz lekcji dla nauczyciela

II. W zakresie kompetencji kulturowych. Uczeń:

1. posiada podstawową wiedzę o następujących kluczowych zjawiskach z zakresu mitologii greckiej:

a) mity o bogach olimpijskich i pozostałych bóstwach panteonu greckiego.

8. potrafi wskazać najważniejsze cechy charakterystyczne i poddać interpretacji uwzględniającej właściwy kontekst kulturowy następujące kluczowe zjawiska z zakresu mitologii greckiej i rzymskiej:

2) mity o bogach olimpijskich i pozostałych bóstwach panteonu greckiego;

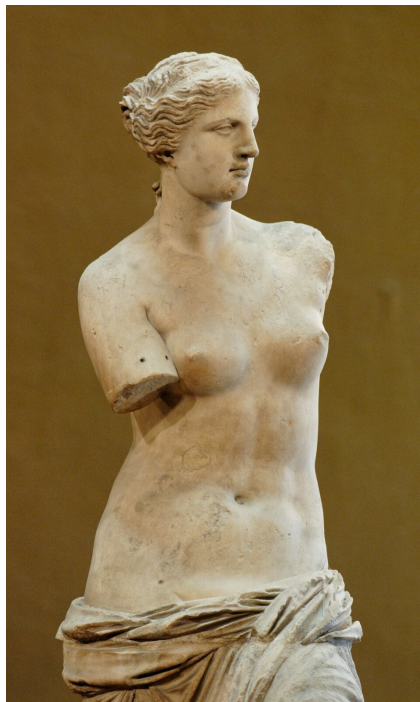
Nauczysz się

opowiadać historię, o której mówi Mit o Afrodycie;

charakteryzować postacie występujące w micie;

identyfikować dzieła malarskie nawiązujące do Mitu o Afrodycie.

Afrodyta

Aleksander z Antiochii, Wenus z Milo, 130-100 r. p. n. e., Luwr, Paryż, Francja, Wikimedia.org, Domena Publiczna

Afrodyta (Wenus) była jedną z najważniejszych bogiń czczonych przez Greków. Czczono ją jako boginię piękna, miłości, płodności, kwiatów i wiosny. Miłość to potężna siła, która mogła opanować nie tylko ludzi ale i bogów.

Afrodyta (Wenus) była jedną z najważniejszych bogiń czczonych przez Greków. Czczono ją jako boginię piękna, miłości, płodności, kwiatów i wiosny. Miłość to potężna siła, która mogła opanować nie tylko ludzi ale i bogów.

Afrodyta to pogodna bogini. Wyobrażano sobie, że bogini porusza się na rydwanie zaprzężonym w gołębie – ptaki szczególnie jej poświęcone. Grecy i Rzymianie często wzywali jej pomocy, prosząc by przybyła i ukoїła ich serca, kiedy uczucie było przez kogoś nieodwzajemnione.

Prezentacja 3D „Afrodyta kucająca”

Ćwiczenie 1

Niektórym bóstwom rzymskim poświęcone były pewne gatunki ptaków. Który ptak poświęcony był bogini Afrodycie?

Skąd się wzięła Afrodyta?

Skąd wzięła się Afrodyta? Czy miała rodziców? Na to pytanie starali się odpowiedzieć pierwsi znani nam poeci greccy – Homer i Hezjod. Na kartach Homerowej *Iliady* czytamy o tym, że Afrodyta była córką Zeusa i Diony, którą przedstawia się jako jedną z Tytanid lub Plejad.

Inną wersję podaje Hezjod, autor *Teogonii*, poematu o narodzinach bogów. Według niego, narodziny Afrodyty związane są z mitem Kronosa, który obalił swojego ojca Uranosa, pozbawił go męskości, którą cisnął w morze. Woda otoczyła genitalia Uranosa białą pianą, z której wyłoniła się bogini Afrodyta. Znajduje to swoje odzwierciedlenie w imieniu bogini, które można przetłumaczyć jako *zrodzona z piany*. To pojawienie się bogini miało miejsce w okolicach Cypru, dlatego wyspa ta była szczególnie ukochana przez Afrodytę. Według wersji Hezjoda bogini miłości pojawiła się na świecie jeszcze przed narodzinami Zeusa. Związek opowieści o narodzeniu bogini z morskiej piany sprawił, że Grecy i Rzymianie czcili ją również jako dobrą boginię opiekującą się żeglarzami.

Alexandre Cabanel, Narodziny Wenus, 1863, Muzeum w Nowym Jorku, Stany Zjednoczone, Wikimedia.org, Domena Publiczna

Dla świata starożytnego bardzo ważny był cały cykl mitów związanych z wojną trojańską. Przyczyną jej wybuch było uprowadzenie przez Parysa Heleny, najpiękniejszej z żyjących wówczas kobiet. U samego początku tej mitologicznej historii był spór bogiń, w którym udział wzięła m.in. bogini Afrodyta.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Film edukacyjny „Kultura i mity - AFRODYTA”

Film animowany Kultura i mity – Afrodyta. Film przedstawia mitologiczną historię o jabłku niezgody. Trwa wesele Tetydy i Peleusa. W sali biesiadnej na Olimpie, przy suto

zastawionym stole, boginie Afrodyta, Hera i Atena rozmawiają o nieobecnej Eridzie.

Afrodyta: Hero, doszły mnie ostatnio słuchy... Hera: Nie zaczynaj znowu. Wiem, co chcesz powiedzieć. Jest wesele, nie psujmy dobrej zabawy. W pewnym momencie na stół spada

jabłko z napisem „dla najpiękniejszej”. Atena: A co to? Afrodyta: Zobaczcie, to dla mnie!

Napisane jest „dla najpiękniejszej!” Hera: Chyba śnisz! To na pewno jest dla mnie. Atena:

O nie! To ja je pierwsza zobaczyłam, ktoś wyraźnie tego chciał. To moje jabłko! Boginie zaczynają się kłócić, podchodzi Zeus, który proponuje rozwiązanie. Zeus: A co tu się dzieje?

Jest wesele, a wy wywołujecie niepotrzebny zamęt. No już, Ateno, mów o co chodzi. Atena:

Ktoś właśnie ofiarował mi jabłko, z dedykacją „dla najpiękniejszej”. Hera: Ono jest dla mnie.

Afrodyta: Zapomnij! To moje jabłko. Zeus: Przestańcie! Eris, bogini niezgody, znów coś

wymyśliła. To pewnie dlatego, że nikt jej nie zaprosił. No nic, zaraz coś temu zaradzimy.

Zapytamy śmiertelnika o zdanie. Zeus przenosi boginie na pastwiska, boginie przedstawiają

Parysowi, co mogą dać mu za to, że je wybierze. Zeus: Parysie, jest sprawa. Boginie kłócą

się, której należy się tytuł najpiękniejszej. To Hera, Atena i Afrodyta. Która z nich zasługuje

to miano? Parys: Na Zeusa! To znaczy... Nie mnie rozstrzygać. Wszystkie boginie są równie

piękne. Atena: Wybierz mnie! Będę zawsze wspierać cię w boju i nigdy nie przegrasz żadnej

bitwy. Hera: Po co ci taka pomoc, wybierz lepiej mnie. Otrzymasz całą Azję we władanie

i wielki majątek. Afrodyta: Nie słuchaj ich. Wiesz, że jestem najpiękniejsza, a poza tym dzięki

mnie możesz poznać najpiękniejszą kobietę na ziemi. Na pewno słyszałeś o Helenie, żonie

Menelaosa? Sprawię, że kiedy tylko się z nią spotkasz, nie będzie chciała nigdy się rozstać.

Parys: O Pani! To ty jesteś najpiękniejsza i tobie należy się jabłko. Najpiękniejszą z bogiń jest

Afrodyta!

Ćwiczenie 2

Na podstawie uzyskanych informacji wybierz stwierdzenia, które odnoszą się do bogini Afrodyty.

☐ opiekunka małżeństw

☐ jej imię oznacza zrodzona z piany

☐ bogini mądrości

☐ była żoną Hefajstosa

☐ zsyłała choroby

☐ została uprowadzona przez Parysa

☐ bogini wiosny

☐ przedstawiana jako młoda, piękna kobieta

☐ bogini upojenia

Utwory poświęcone Afrodycie

Horacy o Afrodycie

W literaturze greckiej i rzymskiej wiele utworów poświęcono Afrodycie. Antyczni poeci dostrzegali miłość w wielu jej przejawach i dlatego w swojej twórczości często odwoływali się do bogini. Utwory te były różnorodne. Autorzy nawiązywali do historii mitologicznych, w których pojawiała się Wenus, opisywali uczucia zakochanych, wzywali pomocy bogini, kiedy miłość była nieodwzajemniona.

Domniemany portret Horacego. Relief rzymski z około 50 roku, Muzeum w Bostonie, Stany Zjednoczone, Wikimedia.org, Domena Publiczna

Jednym z autorów, który w swojej twórczości pisał utwory poświęcone Afrodycie, był rzymski poeta Kwintus Horacjusz Flakkus – Horacy (65–8 p.n.e.). Jego twórczość porusza różne tematy: polityczne, mitologiczne, religijne, erotyczne. W swoim zbiorze *Pieśni* (*Carmina*) zawarł wiele utworów, które przedstawiają różne oblicza Wenery. Przetłumacz pieśń Horacego poświęconą bogini, a następnie odpowiedz na pytania.

Horatius, Carmina I 30

*O Venus regina Cnidi Paphique,
sperne dilectam Cypron et vocantis
ture te multo Glyceræ decoram
transfer in aedem. Fervidus tecum puer et solutis
Gratiae zonis properentque Nymphae
et parum comis sine te **luventa** Mercuriusque.*

Przekład polski:

*O Wenus, Knidu i Pafu królowo,
Porzuć Cypr ulubiony i zstąp do świątyni,
Gdzie Glicera, zwąc ciebie, z kadzideł wciąż nową
Ofiarę czyni.*

*Niech spiesz z tobą i syn z strzałą w rękę,
I **Gracje** z rozwianymi przepaski, **nimf** chóry,
I Młodość, co bez ciebie pozbawiona wdzięku
I sam Merkury.*

Polecenie 1

Odpowiedz na pytania:

Jakie były główne miejsca kultu Afrodyty?

Kto należał do orszaku bogini?

Wspomniany w utworze Merkury był czczony jako patron zręcznej wymowy.

Dlaczego pojawia się w orszaku bogini Afrodyty?

Ćwiczenie 3

Pod jakimi imionami Grecy i Rzymianie znali Gracje?

☐ Aglaia, Euphrosyne, Thalia

☐ Clio, Polihymnia, Urania

☐ Deino, Enyo, Pephredo

Ćwiczenie 4

W języku łacińskim utarło się wiele aforyzmów o miłości. Niektóre z nich pochodzą z utworów starożytnych, autorstwa innych nie znamy. Wciąż jednak powiedzenia te cieszą się dużą popularnością. Połącz sentencję łacińską i jej polski odpowiednik.

Amantes sunt amentes

Miłość jest ślepa

Odi et amo

Każdy kochanek jest żołnierzem
(Ovidius)

Amor vincit omnia

Miłość wszystko zwycięża (Vergilius)

Militat omnis amans

Kochaj, jeśli chcesz być kochany
(Seneca)

Amor caecus est

Kocham i nienawidzę (Catullus)

Si vis amari, ama

Zakochani są szaleni

Safona o Afrodycie

Autor nieznany, Safona, 55-79 r. n. e., Fresk z Pompejów, Włochy, Wikimedia.org, CC BY 3.0

Modlitwa do Afrodyty

*O Afrodyto! wielowładna, boska,
Ktora masz wszędzie po świecie ołtarze,
Spraw niech mojego serca już nie karze,
Miłosna troska.*

*Córko Jowisza! nieśmiertelnie miła,
Przyjm prośby moje łaskawie, bez sporu,
Jak wprzód słuchałaś, gdyś z złotego dworu
Ojca zstąpiła,*

*Siedziałaś w wózku, a skrzydły czarnemi,
Lekkie wróbelki w powietrzu igrały
I wozek lecąc lubieżnie ścigały
Z nieba ku ziemi.*

*Zeszłaś najmiłsza! Pierwsze to pytanie,
Z ust nieśmiertelnych z uśmiechem mnie doszło,
Skąd troski moje? skąd cierpienie poszło?
Z czego wezwanie?*

*Pytałaś dalej: „Jakiego młodzieńca
Namiętnie kochasz? zaraz go posiędziesz
Dziś gardzi tobą, a jutro go będziesz
Miała jak jeńca.*

*Jeśli dziś stroni, to jutro nie minie
A ścigać będzie; dziś darami gardzi,
Jutro sam złoży; będzie codzień bardziej
Czczył cię jedynie.*

*Racz znowu Bóstwo przybyć i życzenia
Spełń błagające! lub ślubów ogniwem
Złącz mnie z kochankiem lub wsparciem życzliwem
Skończ me cierpienia.*

*Źródło: Poezye Brunona Hrabi Kicińskiego - częścią przekładane, częścią oryginalne, w XII.
tomach, tom V, Warszawa 1841*

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska o Afrodycie

Maria Pawlikowska-Jasnorzewska, Wikimedia.org, Domena Publiczna

Do twórczości Safony często odwoływała się polska poetka, Maria Pawlikowska-Jasnorzewska (1891–1945), nazywana niekiedy polską Safoną. Wiele jej utworów należy do liryki miłosnej. Niektóre z nich były później wykonywane jako piosenki przez Czesława Niemena czy Ewę Demarczyk.

Podobnie jak utwory Safony, poezje jej przesyczone są kobiecą emocjonalnością. Pawlikowska-Jasnorzewska poświęciła greckiej poetce znany utwór *Róże dla Safony*.

I

*Budda głosił naukę swoją bez nadziei,
Ezechieli z Jeremiaszem ciskali gromami
Na żądze ludzkie, hienom podobne i wilkom,
Wielki Sokrates myślał, wojował Psammetyk
Z Asyrii lwem, o śmiercią zięjącej gardzieli,
Gdyś ty, blada i w loków ozdobna ametyst,
Śpiewała, ku Plejadom, o miłości tylko...*

II

*Jak śmiałaś pisać o różach,
Gdy historia płonęła jak bór w letnim skwarze?
Dziś w bibliotekach kustosz cykl dziejów odkurza,
A za oknem — wiosennie powrotna
Safo śpiewa słowikiem,
Jak jej serce każe.*

III

*Już wtedy, w Mitylene,
Jak i w całej Lesbos,
Obca jasnym, gajowym i nadmorskim bożkom,
Upadałaś, Miłości, pod ciężarem łez, bo
Jak dziś — byłaś słodko-gorzka...*

IV

*Safo z puchem nad wargą,
Safo fiołkowłosa,
Gdy jej Eros serce przeszył na wskroś,
Zapatrzona w Plejady wschodzące w niebiosach,
Nazwała go:
GLUKUPIKROS...*

V

*Safo śniada, Safo długooka,
Drobna i niepozorna jak zwykle słowiki,
Pokochała niejakiego Faona,
Żeglarza urody przedniej,
Który, choć młody,
Lecz nienawidził liryki,
W szczególności safickiej ody.
Jakżeś ubogą była, siostro, przed nim,
Ty, coś demonów usidlila tylu!
Jak pokorną w jego ramionach!
Ach, bo czym byłby słowik bez swojego trylu,
Słowik w oczach głuchego?
Czym jaśminy, nardy
I fiołki pozbawionym węchu lub beznosym?
Czym dla śpiących ułuda księżycowej nocy,
Oplecionej zefirów szarfą?
Safo!
Natchniona!
Więc się i doczekałaś zasłużonej wzgardy
Niejakiego — Faona.*

VI

*Poetka, samobójczyni,
Loki rozwiawszy fiołkowe,
Nad wodą stoi...
„Safo, co chcesz uczynić?”*

— „Chcę morze zarzucić na głowę,
By nikt nie dojrzał łez moich...”

Źródło: M. Pawlikowska-Jasnorzewska, *Być kwiatem?...*, Warszawa 2007.

Afrodyta w Rzymie

Strona z „De Rerum Natura”, skopiowany przez Girolamo di Matteo de Tauris dla Sykstusa IV, Włochy, 1483, wikimedia.org, Domena Publiczna

Bogini miłości zajmowała ważne miejsce wśród wierzeń Rzymian. Wierzyli oni, że pochodzą wprost od Afrodyty. Pradawnym założycielem miasta był przecież uciekinier spod Troi – Eneasza, którego matką była sama Afrodyta. Na ten fakt zwraca uwagę na przykład Lukrecjusz – poeta i filozof żyjący w I w. p.n.e. Jego dzieło O rzeczywistości (*De rerum natura*) stanowi wykład filozofii epikurejskiej. Utwór rozpoczyna się uroczystą invokacją do Wenery, która dobrze oddaje charakter bogini miłości:

„Rzymian pramatko, Venus! Bogów i ludzi kochanko,
Która wprowadzasz na niebo gwiazd migotliwe kaganki,
Drogę znaczysz żeglarzom i żyzną rozjaśniasz niwę,
I sama dając początek wszystkiemu, co w świecie żywe,
Boskie, słoneczne światło każesz żrenicom ujrzeć.
Przed tobą, tobą, bogini, uchodzą wichry i burze,
Tobie przemyślna ziemia pod stopy kwiaty rozściela,
Do ciebie wód błękitami śmieje się gładki ocean.
Dla ciebie niebo pogodne szatą świetlistą się stroi
I kiedy blaskiem porannym schodzisz z wiosennych podwoi,

Gdy ciepły wiatr południowy przeleci rodnym powiewem,
Najpierw cię z całej piersi ptaki witają śpiewem;
Potem ochocze trzody i wolna zwierzyna wszystka
Przepływa bystro rzeki, trątuje bujne pastwiska,
Dokąd rozkażesz — zdąża w niewoli twego uroku.
W końcu po morzach i górach, po nurtach rwących potoków,
W cienistych gniazdach ptaków, na polach pełnych zieleni,
Rozżegasz ogień miłości w sercu każdemu stworzeniu
I rodzisz sztuką swoją, rozkosz dającą i boleść,
Młode radosne życie, nadzieję nowych pokoleń.
Skoro cała natura na twoich wspiera się rządach
I nic bez ciebie życia i światła nie ogląda,
Nic nie oddycha weselem, nic nie oddycha kochaniem —
Twojej pomocy wzywam, twego przymierza w pisaniu,
Składając wiersze o prawdzie dla druha mego, Memmiady,
Który za twoją sprawą jest wzorem cnót i ogłady.
Tem więcej teraz, bogini, gdy służyć twemu chcę służyć,
Nieśmiertelnego wdzięku mym prostym słowom użycz,
Spraw, niech po wszystkich morzach, nad całej ziemi obszary
Posną dzikie zapasy i krwawe, wojenne ofiary.
Ty jedna możesz śmiertelnych obdarzyć błogim pokojem,
Bo przecież Mars pancerny, co srogie roznieca boje
I sprawą rządzi wojenną, często na twoje łono
Pada, zmożony raną miłości nieukojoną,
I oto, rozkochany, smukłą odchyla szyję,
Chciwie wpatrzony w ciebie twój luby oddech pije.
Pochyl się nad nim, boska, gdy oczy tobą napawa,
Od uczty twoich wdzięków nie każ mu rychło wstawać,
Otul go sobą dokoła, nie szczędź najśłodszych namów,
Uproś łaskę pokoju dla wojną znużonych Rzymianów —
Bo w dni od burzy ciężkie i nam pracować niesporo
Ani dla dobra ojczyzny sławna Memmieszów latorośl
Nie może spraw publicznych zaniechać i żyć w zaciszu.”

[Źródło:](#)

Polecenie 2

Na jakie cechy bogini wskazuje autor?

Jakie sfery przyrody przenika bogini?

Do jakiego mitu o Afrodycie odwołuje się poeta?

Ćwiczenie 5

W swoim hymnie do Wenus Lukrecjusz dobrze oddaje charakter bogini. Połącz fragmenty utworu z odpowiednimi funkcjami, jakie spełniała Afrodyta w mitologii.

bogini płodności

Rzymian pramatko, Wenus!

protoplastka Rzymian

I sama dając początek wszystkiemu, co
w świecie żywe, Boskie, słoneczne
światło każesz żrenicom ujrzeć

opiekunka żeglarzy

Rozżegasz ogień miłości w sercu
każdemu stworzeniu I rodzisz sztuką
swoją, rozkosz dającą i boleść

bogini miłości

Która wprowadzasz na niebo gwiazd
migotliwe kaganki, Drogę znaczysz
żeglarzom...

bogini wiosny

Gdy ciepły wiatr południowy przeleci
rodnym powiewem, Najpierw cię z całej
piersi ptaki witają śpiewem

Ćwiczenie 6

Lukrecjusz przedstawia miłość jako siłę przenikającą cały kosmos. W mitologii greckiej były jednak boginie, które odporne były na czar Afrodyty. Czy potrafisz je wskazać?

☐ Atena

☐ Hera

☐ Selene

☐ Demeter

☐ Hestia

☐ Artemida

Sandro Botticelli, Venus i Mars, 1483, Muzeum Narodowe w Londynie, Wielka Brytania, Wikimedia.org, Domena Publiczna

Jak widzimy w opisie Lukrecjusza, bardzo popularnym mitem była opowieść o romansie Wenus i Marsa. Historia ta stała się wdzięcznym tematem malarskim. Przykładem może być tu dzieło przedstawiciela szkoły florenckiej Sandra Botticellego – *Venus i Mars*. Widzimy śpiącego boga wojny wyczerpanego aktem miłosnym. Przygląda mu się bogini Wenus, którą artysta przedstawił w stroju z własnej epoki. Kiedy bóg wojny śpi, broń staje się niepotrzebna. Dla satyrów kopia i hełm stają się zwykłymi zabawkami. Obraz ten cieszył się dużą popularnością i stał się przedmiotem wielu alegorycznych interpretacji.

Afrodyta na obrazach

Animacja 3D pt. „Afrodyta na obrazach”

Ćwiczenie 7

Dopasuj autora do dzieła.

Velazquez

Giorgione

Sandro Botticelli

Stanisław Bartus

Tycjan

Słowniki

Słownik pojęć

Gracje

(gr. Charyty) boginie wdzięku, piękna i radości. Lubiły zabawy, muzykę i taniec, opiekowały się szczególnie piękną młodzieżą. Uważano je także za patronki sztuk pięknych i rękodzieła.

Nimfy

w mitologii greckiej i mitologii rzymskiej boginie (niższego rzędu) i uosobienia sił żywotnych przyrody.

Personifikacja

przypisanie postaci ludzkich czemuś, co człowiekiem nie jest, szczególnie często występujące na rewersach monet rzymskich. Wykorzystywano tu często postaci z panteonu bóstw mitologii rzymskiej.

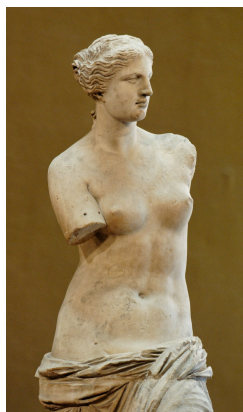
Iuventas

w mitologii rzymskiej uosobienie (wiecznej) młodości. Wyobrażenia jej spotykane są rzadko. Jej męskim odpowiednikiem był równie rzadko przedstawiany Iuventus. W mitologii greckiej odpowiadała jej bogini Hebe.

Słownik łacińsko-polski

Źródło: online-skills, licencja: CC0.

Galeria dzieł sztuki

Aleksander z Antiochii, Wenus z Milo, 130-100 r. p. n. e., Luwr, Paryż, Francja, Wikimedia.org, Domena Publiczna

Bibliografia

R. Greaves, *Mity greckie*, Vis-a-vis, Kraków 2009.

P. Grimal, *Słownik mitologii greckiej i rzymskiej*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław 2008.

Horacy, *Pieśni*, tłum. J. Birkenmajer, Warszawa 2001.

W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*, Warszawa, MUZA, 1999.

Z. Kubiak, *Dzieje Greków i Rzymian*, Znak, Warszawa 2014.

L. Miraglia, *Fabulae Syrae*, Focus Publishing/R Pullins & Colorado, 2011.

Poezye Brunona Hrabiego Kicińskiego - częścią przekładane, częścią oryginalne, w XII. tomach, tom V, Warszawa 1841.

Lukrecjusz, *O Rzeczywistości*, przeł. Edward Szymański, Warszawa 1957.

M. Pawlikowska-Jasnorzewska, *Być kwiatem?...*, Warszawa 2007.

S. Wilczyński, T. Zarych, *Lectio Latina I*, Warszawa 1992.